

Kolik typů myšlení kariéerní poradce pro naplnění své role potřebuje?

Aneb: Prostor otevřený inspiraci a optimalizaci našeho bytí
Setkání TT-net 29. listopad 2019

Podoba běžné představy

- ▶ Běžná představa o smyslu a roli myšlení u člověka,
- ▶ bývá asi tato:
 - ▶ **Moje myšlení s fotografickou přesností**
 - ▶ **zachycuje a zobrazuje realitu vnějšího světa.**
 - ▶ **V životě jde o to, najít cestu k proměně této reality**
 - ▶ **do (pro mne) žádoucí podoby.**

Přiměřenější představa

- ▶ Tedy ta, o jejíž posílení nám jde)
- ▶ chápe myšlení jako aktivní proces, vytvářející obraz světa,
- ▶ „realita“ je zde jen jednou ze vstupních informací, která však bude v mysli vždy „smíchána“ s umělými konstrukty dané mysli - pojmy, kategoriemi, předpoklady.
- ▶ Tatáž „realita“ se ve dvou myslích může zobrazovat naprosto odlišně, což se děje

Role „autodiagnostická“

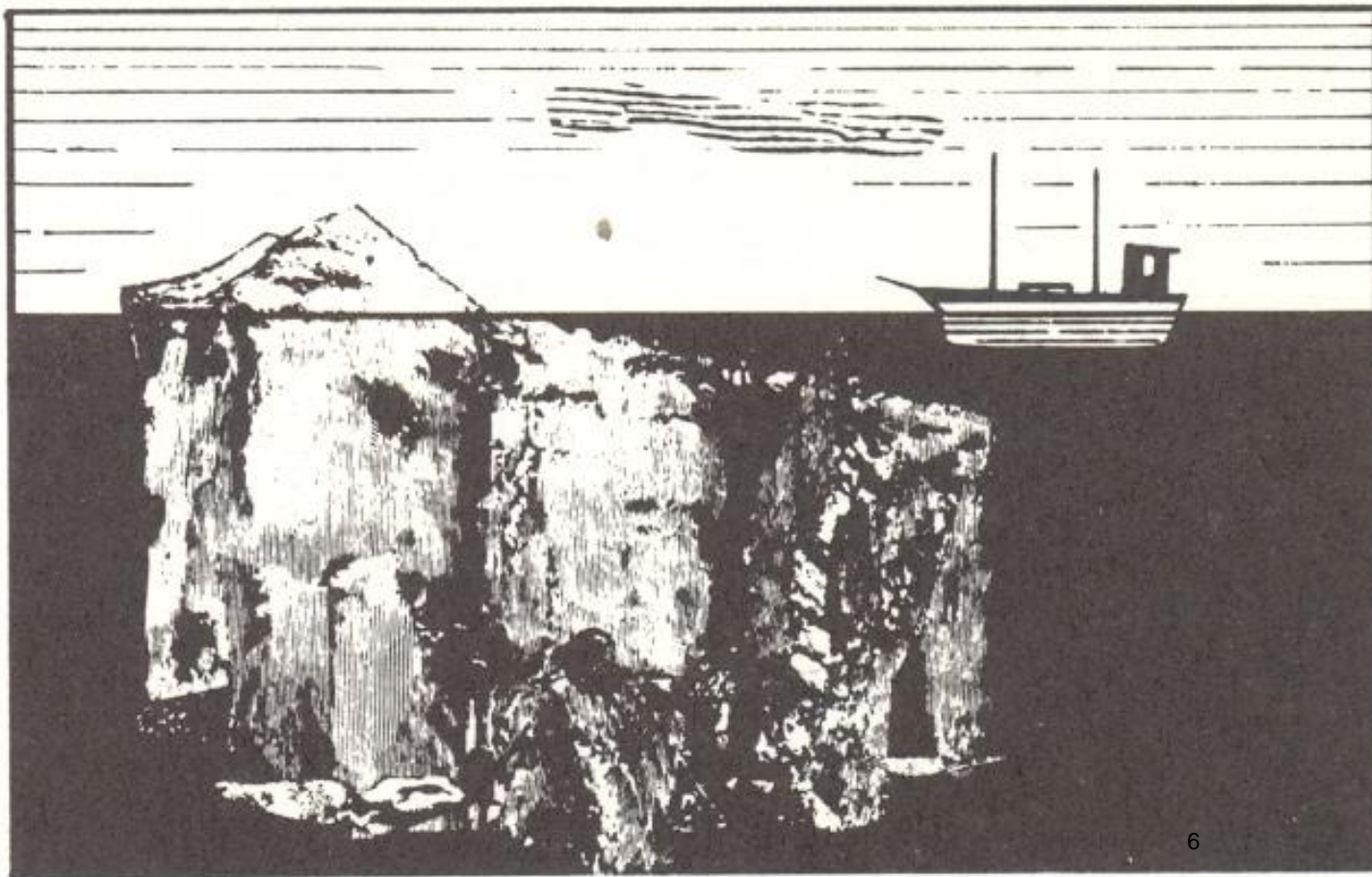
- ▶ Naše mysl má ještě jednu zásadní roli, která je takřka úplně neznáma:
- ▶ Průběžně vyhodnocuje stav systému našeho „já“ a podává o tom do vědomí nepřetržitě zprávu v podobě“
- ▶ **„Je mně dobře, jsem šťasten“**, případně ovšem
- ▶ **„Je mně pod psa, jsem nešťasten“**
- ▶ a to v mnoha odstínech přechodů a kvantit mezi těmito dvěma stavy.

A co to dělá dohromady?

- ▶ Oba produkty myslí,
- ▶ **obraz světa** a
- ▶ **autodiagnostická zpráva** se bezprostředně promítají do naší komunikace s lidským i přírodním okolím.

- ▶ Zní-li autodiagnostická zpráva „nespokojenost“, pak je odstartována aktivita k proměně, obvykle vnějšího, světa, k tomu, aby se signál změnil.
- ▶ Příčina se skoro vždy hledá „venku“

To pod hladinou
je světový názor

Globální přehled

- ▶ 1. Člověku nejbližší - **bezprostřední praxe** a dovednosti
- ▶ 2. Vidění skrytých příčin a souvislostí - **teorie**
- ▶ 3. **Mýtopoetický rámec** - kdo jsme, odkud jsme přišli a kam jdeme

I. Praktické myšlení

- ▶ Praktické myšlení v pravém smyslu toho slova **se opírá o paměť a smyslové vnímání.**
- ▶ Jeho reprezentantem je například zedník,
- ▶ dokáže namíchat tu nejkvalitnější maltu,
- ▶ Nebo kuchařka vařící svíčkovou
- ▶ když se jich však zeptáte „jak to dělá“, neumí vám to vysvětlit a naučit vás to.
- ▶ „To musí být tak akorát...“ Dovednosti

Selský rozum

- ▶ Selský rozum lze definovat jako **zobecněnou zkušenost**,
- ▶ která může být často blíže pravdě, než složité teoretické konstrukce.

- ▶ Rozhodně však s tímto typem nelze vystačit v celé šíři situací,
- ▶ které člověk v životě musí řešit.

- ▶ Polámaný automobil

II. Teoretické myšlení

- ▶ Teorie je slovo původně řeckého původu
- ▶ znamená „posvátné zření“,
- ▶ což ovšem znamenalo schopnost **vyhmátnout** z nějakého děje jeho „**podstatu**“,
- ▶ tedy příslušné božské sdělení, které v onom ději bylo obsaženo.
- ▶ Z jiné strany to znamenalo **neulpět na** jakkoliv křiklavých a nápadných **nepodstatnostech** a vnímat to důležité.

Další diferenciacie

- ▶ Smysly hrají v tomto typu myšlení spíše pomocnou roli,
- ▶ zatímco rozum, nús, ratio, tu hlavní.
- ▶ Pochopení se děje vytvořením konstruktů, jako např. „moment“, „těžiště“ atp. Některé nevnímatelné smysly
- ▶ **Indukce** - formulování obecného zákona na základě jednotlivých případů
- ▶ **Dedukce** - aplikace obecného zákona na určitý konkrétní případ

III. A posléze třetí oblast - mýtopoetický rámec

- ▶ Třetí, nejvzdálenější horizont našeho myšlení je paradoxně přítomen skoro v každé naší myšlence,
- ▶ ale paradoxnost je jedna z jeho zapeklitých vlastností, pro které ho nemá ryze racionálně myslící člověk rád.
- ▶ Kant rozeznal, že **nejvyšším výkonem rozumu je rozeznání hranice, za kterou již není kompetentní - náboženství.**

Příklad z Františka Vaváka

- ▶ Pro povahu, poslání a fungování tohoto horizontu může sloužit tento příklad:
- ▶ František Vavák, rychtář milčický, v kronice píše o událostech z počátku 19. stol.
- ▶ Kteréhosi mrazivého února mu
- ▶ spadla střecha nad stodolou,
- ▶ zasypala se mu studna
- ▶ a pošla klisna.

- ▶ Otázka: Co to znamená?

Moudré slovo prince Hamleta

▶ *„Věci nejsou ani takové,
ani onaké, to naše
myšlení je dělá takové“*

- ▶ Události a jiné fenomény , se kterými se člověk v životě setkává,
- ▶ nabývají v jeho myšlení význam
- ▶ na základě „programu“, uloženého v jeho mysli.

Jaký program má František Vavák?

- ▶ Má ve své mysli jeden z několika možných a kolujících vyhodnocujících programů, řešících otázku klasifikace jednotlivých jevů.
- ▶ TOHLE JE ZKOUŠKA MÉ VÍRY A TRPĚLIVOSTI
- ▶ Znalost šíře a povahy podobných programů je pro život velmi důležitá.
- ▶ Právě zde je tajemství nejednoho sociálního jevu či spíše poruchy.
- ▶ Jaké jsou to programy?

Svět zasazený do příběhu

- ▶ Mýtopoetické myšlení,
- ▶ které je schopno dodat jevům význam a smysl (odlišný případně od bezprostředně vnímaného)
- ▶ vnáší do světa příběh, který funkčně dynamicky propojuje všechny jednotliviny a detaily
- ▶ do smyslem nadaného celku.
- ▶ V rámci tohoto příběhu nabývají tedy všechny věci význam a kontext.

Jedno možné vidění - šprýmař

- ▶ „Když lidé plánují, bohové se smějí“
- ▶ tento program je variantou předchozího:
- ▶ Smyslem zásahů do člověkových představ a plánů je šprým, žert.
- ▶
- ▶ G.Ch.Lichtenberg:
- ▶ *„Pane Bože, odpusť mně ty malé žerty, které si dělám já z tebe, jako já ti odpouštím ty velké, které si děláš ty ze mě.“*

Smysl mýtopoetického rámce

- ▶ Mýtopoetický rámec má několik funkcí,
- ▶ které věda nemůže v žádném případě naplnit.
- ▶ Dává fenoménům smysl a význam.
- ▶ Vytváří prostor pro zavedení pomyslů a konstruktů,
- ▶ které nemají reálný podklad,
- ▶ které však umožňují, kráslí a obohacují člověkův život.
- ▶ Naděje, celek, poslání,

Základní nepatřičnost

- ▶ Základní nepatřičností, na kterou doplatila západní civilizace, je
- ▶ využití mýtopoetického rámce v politice a imperiální expanzi.
- ▶ Aby tato látka mohla sloužit těmto cílům, byla nepatřičně „objektivizována“
- ▶ a nadmíru a stejně bezduše institucionalizována.
- ▶ Úpadek je neodvratný

V čem je problém?

- ▶ Se světovým názorem a komunikací jsou spojeny (nejméně) dva problémy, které spolu do jisté míry souvisejí.
- ▶ První spočívá v tom, že
- ▶ bezprostřední životní praxe,
- ▶ teorie a její usoustavněná podoba ve vědě
- ▶ a onen mýtopoetický rámec
- ▶ jsou z „odlišného těsta“ a není s nimi možno zacházet stejnými postupy.
- ▶ Proto je propojení poznávacích mohutností stále problémem

Obnovení

řeckého schématu

- ▶ Moderní společnost i moderní člověk potřebují pro svůj život rámeček
- ▶ **Lidská společnost potřebuje společné pouto, dodávající vědomí sounáležitosti, zbavující zákony pachuti nesvobody a donucení.**

Shrňme si to!

- ▶ Člověk potřebuje ke svému životu svět, který se kolem něj rozprostírá v několika distancích, vyžadujících specifický přístup:
- ▶ **1) Praxe** - bezprostřední činnost a umění
- ▶ **2) Teorie - věda**, vztahující se k tomu, co je kvantitativně zkoumatelné
- ▶ **3) Mýtopoetický rámec**, nadhled
- ▶ **4) Moudrost, filosofie** - řadič

A kde je tam filosofie?

- ▶ Filosofie, neboli láska k moudrosti zde představuje „řadič“,
- ▶ tedy tu součást systému, která rozhoduje o tom, do které oblasti daná záležitost patří.
- ▶ Kdy vzít do ruky Bibli a kdy matematické tabulky.
- ▶ Filosofie bude usilovat o **aplikaci etických kritérií, z mýtopoetického rámce vyplývajících** .

Malý katalog typů myšlení

Pro inspiraci i uvědomnění

Malá inventura typů myšlení

- ▶ Myšlení je možno si představit jako nástroj,
- ▶ který však má - mnoho účelů a podob.

- ▶ Obraz hoblíků
- ▶ všechny mají něco společného, liší se materiálem, k jehož opracování jsou určeny.
- ▶ Každá z mnoha oblastí našeho života si zaslouží zvláštní, přiměřený typ myšlení.

Laterální a vertikální myšlení

Edward de Bono je definoval ve své první, slavné knize *The Use of Lateral Thinking* z roku 1967.

Laterální myšlení

Staví ho do opozice k myšlení tzv. vertikálnímu, posloupně-logickému.

Říká, že většina myšlenek, obzvláště těch originálních a kreativních, nebývá zkombinována a postupně logicky vyvozena,

ale přivalí se v jakési vlně ve svém celku.

Bývá tak výsledkem synergie různých názorů

Šest typů myšlení

Edwarda de Bono

- ▶ **Informační** (shrnují se pouze známá fakta),
- ▶ **emoční** (sdělují se, ale neanalyzují, s tématem spjaté emoce),
- ▶ **negativní** (vyslovení pochybností a nastavení mezí tématu),
- ▶ **pozitivní** (hledání shody, na čem lze stavět a z čeho lze vyjít),
- ▶ **kreativní** (vrhání nových, i bláznivých nápadů bez logické kontroly) a
- ▶ **Přemýšlivé**, (komunikativní, hodnocení nápadů i celého procesu z odstupů a nadhledu).

Důležitá dvojice

- ▶ V běžném životě se setkáváme s jedním ze dvou typů myšlení, zakotvených v mýtopoetickém rámci.
- ▶ 1. Myšlení **konfrontační**. Je to myšlení černobílé, hledající a vytvářející vyhraněné nepřátelské pozice a fronty mezi nimi
- ▶ 2.důležitější pro práci s lidmi je myšlení **Konciliantní**.
- ▶ - zde jde o kladení odlišností nikoliv proti sobě, ale vedle sebe,
- ▶ doplňujeme se, vzájemně se obohacujeme
- ▶ „a nebo tak...!“

Specifika manažerské role

- ▶ Poradce bude ve své praxi řešit nejen technické a administrativní problémy,
- ▶ bude obvykle i v pozici, stavějící ho do role koordinátora a autority,
- ▶ Možná povede i určitý kolektiv a usilující o splnění zadaných (a jiných) cílů.
- ▶ Je dobré vědět, že technické problémy jsou holt řešitelné jinými typy myšlení, než problémy, nastávající při práci s lidmi!
- ▶ Klíčová informace!

Jaké typy myšlení bude potřebovat?

- ▶ (dle Goslinga a Minzberga)
- ▶ **Management sebe sama**
- ▶ **Světónázorové zakotvení**, zajišťující odolnost v situaci zátěže a pozitivní vnímání transcendentní role.
- ▶ **Rámec!**
- ▶ **Analytické myšlení** - schopnost vnímat strukturu organizace i řešeného problému,
- ▶ vede ke schopnosti nalézt kompetentní řešení

A ještě k tomu

- ▶ Orientace v kontextu vyžaduje **globální myšlení**
- ▶ Je to schopnost vnímat a **zapojit do uvažování i širší kontexty a vlivy,**
- ▶ a to i ty, které jsou neměřitelné, nevažitelné, těžko kvantifikovatelné - etické a ekologické zřetele a ohledy.
- ▶ **Také vztahy mezi lidmi v kolektivu i navenek**
- ▶ **vyžaduje hodnotovou racionalitu, schopnou vidět věci očima těch druhých**
- ▶ **Opakem technokratický redukcionismus.**

A posléze

- ▶ Realizace změn a procesů vyžaduje **akční myšlení**
- ▶ To je schopno hodnotit průběh dějů vzhledem k jejich cíli.
- ▶ Je to i schopnost orientovat se v situaci nedostatku informací
- ▶ a také schopnost „unést“ i situace, kdy se zdá, že vydaná směrnice neúčinkuje a není možno ji ani odvolat, ani změnit.
- ▶ **Rozhodnost u vojevůdců.**

A další sbírka hoblíků

- ▶ **Myšlení divergentní**
- ▶ Zde se předpokládá více řešení
- ▶ Kvalita myšlení tohoto typu spočívá nejen v nalezení škály možných řešení, ale i výběr optimálního,
- ▶ což předpokládá uplatnění určité hierarchie zřetelů.
- ▶ Opakem je myšlení konvergentní
- ▶ Tzn. BUĎ A NEBO - existuje pouze jedno řešení.
- ▶ Obě se pletou

Další....

▶ **Názorné myšlení**

- ▶ využívá pomocné nástroje v podobě obrazů a ilustrací,
- ▶ pomáhá **problém uchopit, pochopit a řešit.**

- ▶ Problém může být v tom, že názorná pomůcka může mít nepatrně jiný charakter, než řešený problém a to může svést na scestí.

- ▶ **Důležité v pedagogice.**

Další....

- ▶ **Abstraktní myšlení**
- ▶ pohybuje se v oblasti myšlenkových konstruktů,
- ▶ kde je leckdy nesnadno dodržet zákon identity,
- ▶ totiž to, že daný konstrukt nesmí během určité myšlenkové operace měnit svoji definici, tedy obsah ani rozsah.
- ▶ Při uvažování o spravedlnosti musí být tedy jasno, jaký koncept tohoto abstraktu je míněn.

A ještě....

▶ **Automatické**

- ▶ Je založené na naučených postupech a vžitých asociacích.
- ▶ Často pomáhají.
- ▶ Může ovšem vést k vykolejení, pokud toto myšlení narazí na pojem s vlastním asociačním kontextem. „Vojáci, jsem na vás hrdý a statečný!“
- ▶ Automatické myšlení operace usnadňuje,
- ▶ ale představuje riziko, kterému je nutno různými prostředky čelit.

A ani to není všechno

- ▶ **Myšlení algoritmické**
- ▶ postupuje podle návodu, zadaného postupu, algoritmu.
- ▶ Žádoucí u návodů k použití a ve všech možných manuálech.
- ▶
- ▶ V důležitých situacích je garancí přesnosti a úplnosti - v pilotní kabině letadla se čte manuál s pokyny a odsouhlasuje se každá položka, každý povel.
- ▶ Důležité texty se čtou, nelze zpaměti
- ▶ Např. rituály - kostel, soud

A ještě

- ▶ O **tvůrčím myšlení**
- ▶ lze mluvit nejen v umění,
- ▶ ale i v oblasti vynalézání a radikálních inovací.
- ▶ Kryje se přibližně s laterálním myšlením Edwarda de Boho,
- ▶ vyžaduje nejen fantazii, ale i systematicčnost,
- ▶ zejména v tom, domyslet všechny souvislosti nového řešení,
- ▶ což souvisí s posledním typem

Myšlení finální

- ▶ **Finální myšlení**
- ▶ je myšlení, které je schopno určit podobu dalšího vývoje zvoleného řešení,
- ▶ a to až do jeho finální podoby,
- ▶ a posoudit, odpovídá-li požadavkům a cílům či nikoliv.
- ▶ Ptá se: Kam to povede?!

- ▶ Je součástí řadiče - moudrosti.

Institucionalizace některých typů myšlení

- ▶ Některé typy myšlení jsou tak důležité, že se tu a tam přikročilo k jejich trvalé institucionalizaci,
- ▶ takže je nese přímo touto rolí pověřený člověk.
- ▶ **Komunikace s transcendentnem** - šaman, kouzelník, duchovní, kněz
- ▶ **Humor** - hrbatý flétnista, šašek, klaun švandymistr
- ▶ **Kritické myšlení** - brbloun, remcal

A o co

tu tedy vlastně běží?

- ▶ Člověk se v životě setkává s širokou paletou problémů,
- ▶ ty nejsou v žádném případě řešitelné jediným typem myšlení.
- ▶ V komunikaci nastávají potíže, když každý komunikující používá jiný typ myšlení.

Co na to největší filosofové světa?

- ▶ **Aristoteles** - vše spočívá v ROZUMU (mozek)
- ▶ **Kristus** - vše spočívá v LÁSCE (srdce)
- ▶ **Marx** - vše spočívá ve HMOTĚ (žaludek)
- ▶ **Freud** - vše spočívá v EMOCÍCH, sexu (rozmnožovací ústrojí)
- ▶ **Einstein** - VŠECHNO JE RELATIVNÍ (takže to berme s rezervou ;-)
- ▶ A VŠICHNI MAJÍ PRAVDU 😊

Dle Prof. Josefa Kouteckého (zakladatel naší dětské onkologie)

A ještě něco navrch

- ▶ Specifický typ myšlení, působící jako myšlenkové i komunikační mazadlo (olej) je **humor**.
- ▶ Ten optimalizuje všechny procesy,
- ▶ obrušuje hrany sporů a
- ▶ vytváří odstup i nadhled,
- ▶ potřebný k hodnocení i řešení všech situací.
- ▶ Humor představuje nejen samostatný typ myšlení, ale také
- ▶ aditivum ke všem vyjmenovaným typům.

Aby nás pámbu při zdravém rozumu...

- ▶ Pan Kohn se ptá pana Roubíčka, čím se zabývá.
- ▶ „Přemýšlím o životě“, dí na to on.
- ▶ „A na co jste přišel?“
- ▶ Přišel jsem na to, že život je jako krápník“.
- ▶ „Ale to snad ne!“ ohradí se vehementně pan Kohn.
- ▶ „No tak ne, no..“ odpoví klidně pan Roubíček.
- ▶ Čínská odpověď: „Pokud vás to nenapadne samotného, nemá smysl vám to vysvětlovat“

DĚKUJI VÁM
za Váš zájem, čas a koncentraci,

neboť ta
spolu s relaxací
tvoří rovnováhu našeho života

Dana Linkeschová - EKŘ FAST VUT v Brně